

KASVATUS.

Nr. 2

4 aastakäik.

JAANUAR

1922.

A. Albo.

1922 a.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI.

EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄALEKANDJA.

SISU:

1. Ühendud kool. (Järg.)
2. A. Saareste: Grammatilised ja ortograafilised küsimused.
3. Prof. Kulmann'i järel J. Rumann: Psühholoogilised protsessid lugemisel.
4. Dr. H. Jürgenson: Eesti arstide kongressi resolutsioonide puhul.
5. Joh. Kiivet: Suurte arvude nimetused.
6. Kas niiviisi mälestame langenud ametvendi.
7. KIRJANDUSEST: K. Ruut: Geograafilised õiendused ja täiendused
8. KROONIKA.
9. ORGANISATSIOONIDE TEATED.

Toim. aadress: Pikk tänav nr. 54, telefoni nr. 14-85.

Ajakirja „Kasvatuse“

=== tellimisi ===

võtavad vastu kõik postkontorid.

Peale postkontorite võtavad tellimisi vastu:

- Tallinnas:** K.-ü. „Kool“, Suure Karja tänav,
Tallinna õpetajate Seltsi asjaajaja õp. J. Tamm, seltsi büroos,
Gogoli tän. 4.
- Pärnus:** Pärnu õpetajate osaühisuse „Liidu“ raamatukauplus.
Pärnu õpetajate ühingu kassahoidja õp. J. Mühlbach.
- Narvas:** Narva õpetajate Seltsi esimees õp. J. Söster.
- Tartus:** „Postimehe“ raamatukauplus.
Õp. J. Soll, Tartu õpetajate Seltsi büroos, Jaani tän. 14.
- Viljandis:** Viljandimaa õpetajate Liidu raamatukaupluses hra A. Moks.
- Rakveres:** Eesti Õpetajate Vastastikku Abiandmise Seltsi raamatukauplus.
- Paides:** Tarvitajate ühisus „Iva“.
- Järva-Jaanis:** Õpetajad M. Väli ja J. Laan.

Detsembris ja jaan. ilmunud raamatud:

«Loodus» Hind 60 marka.

K. Evald:

«Loodus jutustab» II r.
Hind 95 marka.

K. Veski ja J. Grünthal:

«Aritm. ülesannete kogu»
IV õppeaasta hind 130 marka.
V " " 90 "

A. Paris ja K. Loskit:

Anorgaanilise kvalitatiivse
: : analüüsi praktikum : :
Hind 90 marka.

K.-ü. «LOODUS»
Tartus.

„Kasvatuse“

üksikuid numbrid müüvad:

Tallinnas: K.-ü. Rahvaülikooli,
K.-ü. Kooli, Pihlaka, Keiser-
manni ja Ploompuu raamatu-
kauplused.

Tartus: Postimehe ja Sõnavara
raamatukauplused.

Pärnus: Pärnu Õpet. O.-ü. „Liit“.

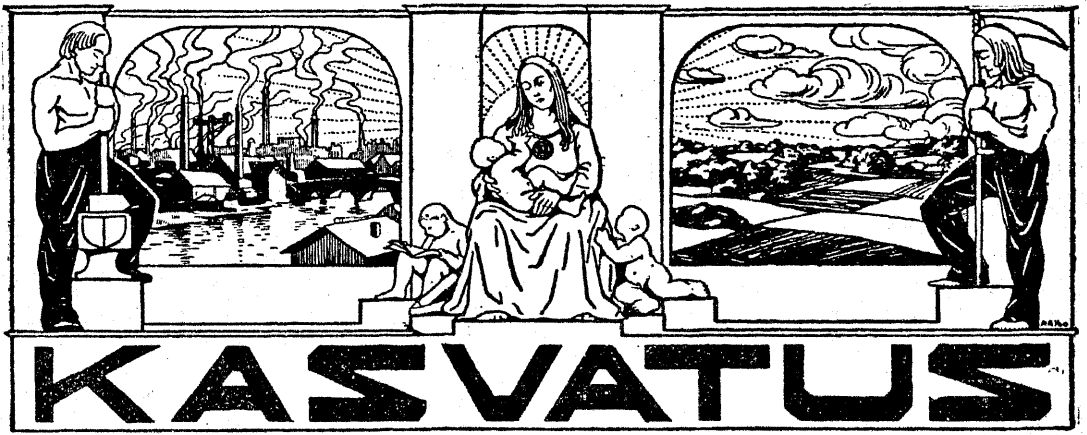
Võrus: J. Semmi raamatukaupl.

Viljandis: Viljandi Õpet. Liidu
raamatukauplus.

Rakveres: Eesti kooliõpet. Vast.
Abiandmise seltsi raamatu-
kauplus.

Paides: Tarvitajate ühisus „Iva“.

Haapsalus: Läänemaa Õpet.
Liidu osakond.

Eesti Õpetajate Liidu häälekandja.

Nr. 2.

Jaanuar 1922.

4. aastakäik.

Ühendud kool.

(Järg.)

Noorte õpetajate vabritsemine seminaarides ja mujal kriisi ei paranda — peab parandama tööingimusi. Kas ei leia noor õpetaja, mõni kuu ametis olles, tut-
vunedes elu ja õditingimustega, muud ametit, mis võimaldaks vähemalt inimesekohase ülespidamise? Ja kui suudetakse sel määral uusi õpetajaid vabritseada, et kõik rahvakooligi õpetajad kutselised oleksid, kui suudetakse neid kõiksuguste kohustuste abil rahvakoolis kinni pidada, kas ei oleks üttkooli madalad laed ja kitsad seinad sisse rühunud nendegi päälaid ja rinnad, kokku litsudes pääaju ja kinnni mattes hinge? Kas ei oleks nemadki, vaesed märtrid, teisi valgustades kaotanud oma viimse valguse — silmad sõna otsekohesest ja piltlikus mõttes... Vaadatagu, kui palju on nende eelkäijate hulgas värskeid energilisi mehi, selge vaimuga õpetajaid ja nähtagu, kui palju, sel e vastu, leidub neis kooliütides tüsikushaigeid, poolpimedaid inimese kesasid, närbunud, isearalise pentsiku koolmeistriliku välimusega ja vaimuga „tüüpe“. Neilt oodatakse rahva tuleviku ülesehitamisel põhjapaneva tähtsusega tööd — ei tea, misugustel alustel, missuguse õigusega.

Kes tunneb meie vallakoolide (häbi neid nimetada koolideks meie maal ja meie ajal!) õpetajaid, tunneb ka nende hädakoolide õpilasi, neid harimatuid, ka-

simatuid, musti, jõhkravõitu liikumatuid, kohmetuid jõmpsikaid ja plikasid. Sattudes linna koolis teistsuguste mõjude all kasvanute laste ringkonda ja teistsuguste kasvatusliste mõjude õhkkonda, võib neid veel paar aastat hiljem teiste vahelt ära tunda, nende kohmakusest, saamatusest, mustusest Alama rahvakihi lastena näd ehk sündisid alaväärtulise peaju ainega? Jultunus on nii küsida. Viletsateks tegi vaimliselt ja kehaliselt see hädakool, vallavaestemaja vääriline asutus, armuandides: ülevalpeetav üttkool. Tuleks ometi lõpp kerjamistele kooli tarvis ja ühtlasi kerjaste koolile!

Iga ausasti mõlev inimene, kellele kallis meie rahva tulevik, tahab päästa kooli ja seega rahvast sarnasest häbitavast kiratsemisest, viletsusest. Kooli uuenduse võimalusi on harutatud mitmel pool — küll ajalehis, õpetajate vahel ja kongressidelgi. Kõige otsekohesem, mõjuvam abinõu maakooli tõsta rahulolevale järjele — selles oldakse üksmeelsel otsusel — on laaviisiline koolide koondamine, mitme üttkooli ühendamine suureks ühiseks kooliks. Seesuguse ühendud kooli juures on tingimata ühiselu, mis võimaldab usaldada lapsi varakult kasvatusteadlike haridusega isikuile sihikindlaks, teadlikuks, kasvatusteadlikele nõuetele vastavaks korrapäraseks kehaliseks ja vaimliseks arendamiseks.

Ühendud kool võimaldab — samade

majandusliste kuludega, kui tarvilik mitte üttkooli ülevalpidamiseks — igapidi paremaid elu ja töötingimusi, paremusi tervishoidliselt esiteks ja töö viljakuse poolest — teiseks. Suurema, majandusliselt ja haridusliselt laiemal ulatusega üksuse asutatud ja üleval peetud, saab kõigepealt ühendud kooli maja välja nägema ajakohasena, ehitatud asjatundlikumalt, otstarbekohasemalt, kui kõik üttkoolid kokku. Ilusas kohas, keset ilusat ümbrust, ilus maitserikas maja avarate, valgete, puhaste, maitsekalt ja otstarbekohaselt tervishoidliselt hästi sissesetatud ruumidega, sellele vastava hää korraspidamisega, mis jällegi asjatundlikumalt, teguvõimsama üksuse käes — seesugusena näemä oma tuleviku koolimaja. Jäädavalt oleks kadunud üttkooli krooniline haigus — koolitöö ajuised katkestamised kütte ja valgustuse puudusel, mustus, poolhämärlik, sumbund õhk, rõhuv, demokratiseeriv ümbrus.

Ühendud kooli häis ja maitserikkais ruumes asuv ühiselu, mis korraldud kooli hoolekogu ja õpetajaskonna järelevaldusel, võimaldab kõigile lastele (siin lubatagu natuke kommunismi!) ühesuguse, hää, tervishoidliste minimaal nõuetele vastava korteri ja toitmise. Lapse kasvavale organismile on aga valged, õhurikkad eluruumid ja korralik toitmine — esimese järgu tähtsusega tegurid. Alati oleks lastel soe söök, maitsev, kosutav toit. Et laste ülevalpidamine kooli ühiselus vanemaile kodusest kallimaks läheks, seda ei usu. Vaesemate vanemate lapsi peab toetama ühiskond igal juhtumusel, sest oma tulevikust — ja seda on lapsed — peavad ühevõrra huvitud olema kõik ühiskonna kihid — rikkad ja vaesed. Rikkad kihid veel enam, sest neil peaks olema neile varanduse tõttu võimaldatud sügav haridus ja muidugi paremale haridusele vastavalt — rohkem arenenud rahvusline iseteadvus, tõsisem huvi, selgem arusaamine oma rahva ja inimkonna olevikust ja tulevikust. Valguse- ja õhurikkad ühiselu ruumid kosutaks nendegi tervist, kellel see pöduraks jäänud halbade koduse tingimuste tõttu. Õppetükkide kordamine õhtul hästi valgustatud ruumis õpetaja juhatusel võimaldaks lastel hoida kõigepäält oma silmi, mis rikutakse kodus lauaserval lugedes — kaugel lambist või koguni „hundisilma“ valgusel, teiseks — vabaneksime ometi kord neist võimatutest

õppetükkide tuupijaist, lugemistükkide ettevuristaistaist, pomisejaist, ümisejaist lugejaist. See oleks suur edu.

Alati koolis viibides, ainult vahetevahel kodu käies — kord või kaks kuus — oleks jäädavalt kadunud õpilaste igapäised, vahelduvad koolist ärajäämised mitmesugustel ettekäaneltel.

Mõjuva kasvatuslise tegurina on hinnatud kooli ühiselu (internaati) igal pool ja alati. Antiik ilmas, keskaegu, meie ajal, — alati on tarvitud ja tarvatakse kooli ühiselu seal, kus tahetakse saavutada selgeid, puhtajoonelisi kasvatuslisi tagajärgi. Miks oldakse meil ühiselu vastu?

Vahetpidamata viibides ühiselu kasvatavalt mõjuvas ümbruses kasvatajate vahetumas mõjukonnas, omandab õpilane võrgratumalt rutemini ja kergema vaevaga, peaaegu ebateadlikult kõige selle, mille omandamiseks praeguste kasvatusvõimalustega kulutatakse nii palju asjata vaeva ja kallist aega. Meie keskmine kodu (sealt on 75% meie algkooli õpilasi, kui mitte rohkem) on must, maitsetu — seda peab tunnistama igaüks, kes lahtisilmi maal ümber liikunud. Seda hooletusest arusaamatusest, halvast harjumisest tekkinud pahet pärandakse põlvest põlve. Ei temast vabaneta enne, kui lapsele külge ei kasvatata vastikust, jälkust kõigi vastu, mis must ja inetu, kunni ei tehta orgaaniliseks puhtuse ja ilutunnet vastava ümbruse ja õhkkonnaga, elava eeskujuga, mitte õõnsate sõnadega. On harjumuseks saanud viibimine puhtas ja maitsekas ümbruses, siis ei saada teisiti läbi ja neid soetakse igal tingimisel. Ümbrusel on tähtsus, kui iseloomu harival teguril. Puhtas, ilusas ümbruses, viisakas õhkkonnas peeneneb tooremgi iseloom ja teadvusetult saab inimlikumaks, peenetundelisemaks, kultuurilisemaks.

Meie aegu on esimese järgu tähtsusega vaimuomandus — karakter, iseloom. Nagu kiuste on meil kõige suurem puudus karakteritest, sest sennine ebateadlik, alaväärtusline kasvatus kodus ja koolis karakteri harimist ei rõhutanud, või lihtsalt ei suutnud saavutada sel alal nähtavaid tagajärgi. Karakterit ei kasvatada klassitoas, vaid ta kujuneb loomulikult omasuguste seltskonnas, omavahelises töös, mängudel, igapäises läbikäimises.

(Järgneb).

Grammatilised ja ortograafilised küsimused.

A. Saareste.

Eesti keele õpetus teeb praegusel ajal meie koolide õpetajaile mõningaid raskusi. Teatavasti on ametlik nõue: Õigekirjutuse Sõnastiku ettekirjutuste põhjal talitada. Kahjuks ei ole aga tähendatud raamat, seni kui II trükk ilmumata, mitte kõigile käepärast. Ka on selle sissejuhatus „Tähtsamad keelereeglid“ liig lühike, mitte kõiki küsimusi sisaldav, ja teoreetiliselt paiguti isegi nõrk, iganenud. Meie kooligrammatikad aga käivad igaüks ise rada, on osalt liig subjektiivsed, ja kubisevad eksitustest ning arusaamatustest. Tundub seepärast emakeele õpetajate hulgas kibe tarvidus teatavate selgusetu kohtade ja riiu küsimuste asjus uusi harutusi ja selgitusi kuulda. Ülaloleva pealkirja all püüaksimegi neid pakkuda. Peajoontes katsume silmas pida Õigekirjutuse Sõnastiku käsikiri ja oleva teise trüki põhimõtteid ja nõudeid.

1. Mitmuse osastava nõnda nim. „lühikesed lõpud“.

Teatavasti on neid lühikesi lõppusid neli: *u*, *i*, *a* ja *e*. Nende tarvituse kohta ei anna meie grammatikad mingit üleüldist, kokkuvõtet kku, selget ja praktilist reeglit. Seda küll püüdnud on teha H. Põld oma Eesti keeleõpetus I, kuid ka seal leidub vigu (nurki, oksi, konni asemel nurke, okse, konne jne.), ning tunnistatakse isegi: „Selle kohta, missugune mitmushäälik teatava lõppu astub, ei ole veel kindlat seadust välja töötatud*). Praeguse Eesti keeleteaduse seisukohalt on võimalik mitmushääliku kohta ainult ligikaudseid näpunäiteid anda“ (II trükk, lhk 51).

Küsimuse selgemaks arusaamiseks lubatagu esiti heita lühikest pilku keele ajaloosse. Praegune n. n. lühike mitm. osast. lõpp esineb teatavasti ainult rõhuta (s. o. teises ehk — deriveeritud sõnus — neljandas) silbis, näit. *ha bu*, *loomi*, *õnnelikka*. Sel puhul oli muiste mitm. osastava kujunemine järgmine: sõna tüvele + mitm. tunnus *i*-le liideti (rõhuta silbi järele) nõrgaastmeline osastava lõpp *-da* (*ð* tähendab nõrka, spirandiliselt hääldatud *a*-häälikut) küle, näit *marja-i-da*, *külmä-i-ðä*, *kuiva-i-da*, *noore-*

i-da, *poissi-i-da* jne. Tüve lõppvokaal + *i* (mitm. tunnus) kujundas aga diftongi, kus eelmine liige *a* järgneva *i* (mitm. tunnuse) mõjul *o*-ks muutus (kui esimeses silbis *a*, *õ*, *i*, *ei*, *äi*), näit *marjoi-da*, kuna *-a+i* (kui esim. silbis *u*, *o*) muutus *i*-ks, näit. *kuivi-da*; samati muutusid *-ä+i > i*, *e+i > i* (eelmises silbis ükskõik mis vokaal), näit *külmi-ðä*, *noori-da* jne. Hiljem kadus teise silbi diftongi *i*, saadi *marjo-da*. Sellejärele hävis ka nõrgalt hääldatav *ð*, saadi: *marjoa*, *kuivia*, *külmä nooria*. Neist kujudest arenesid ajajooksul praegused kujud: (murdeline *marjo >*) *marju*, *kuivi*, *külmi*, *noori*. Neis sõnus aga, kus tüve lõppvokaal ei olnud mitte *a*, *ä* ega *e*, vaid *i* või *u*, kujunes murdeti *a* (enam põhjapool, osalt ka lõunas), murdeti *e* (enam lõunapool).

Nagu harutusest nägime, ei ole n. nim. lühikesed osastava lõpud ajalooliselt mitte endise osastava lõpu *-da* otsekohesed jätkajad vaid tüve lõppvokaali ja mitm. tunnus *i* ning osast. lõpu *da*, *ðä* vokaali ühendusest on tekkinud *kasu*, *i*, *a* või *e*, olenedes sellest, missugune on tüve esimese silbi täishäälik.

Seega lihtne määrus grammatikas: mitmuse osastava lühike lõpp oleneb tüve lõppvokaalist ja tüve esimese silbi vokaalist:

1. On tüve lõppvok. *a*, esimeses silbis aga *a*, *õ*, *i*, *ei*, *äi*, siis on mitm. osastava lõpp *u*.
2. on tüve lõppvok. *a* (muiste *ä*, *a*), esimeses silbis aga *ä*, *õ*, *ü*, *e*; *i*; *o*, *u*; või on tüve lõppvok. *e* (tüve esim. silbi vokaalist hoolimata), siis on mitm. osastava lõpp *i*
3. on aga tüve lõppvok. *i* või *u*, siis on (tüve esim. silbist hoolimata) mitm. os. lühike lõpp kirjakeeles *kas a* või *e* (või pikk lõpp-*sid*). Nende lõppude poolest on pruuk veel õige kõikvõ (eri murded võistlevad), seega kõik kolm lubatavad.

See määrus esineks ülevaatlikumalt ja selgemalt järgmises tabelis, kus püütud on võimalikult rohkelt näitusi esitada.

*) Tsiteerija arvendus.

Tingimused		Mitmuse osastava lõpp	N ä i t e d	
Tüve lõppvo- kaal	Tüve esimese silbi vokaal			
a	a	u	Vanu asju. Aedu, aegu, atru, halbu, haudu, jalgu, kaeru, kalu, kanu, karju, kaunu, laevu, laiu, laudu, marju, naelu, nahku, nalju, paelu, pahu, paiku, patju, salku, tarku, vaipu, varssu jne.	
	õ		Sõnu. Hõlmu, kõrvu, lõngu, nõelu, nõidu, nõtru, õunu, põtru, sõpru, tõldu, võlgu jne.	
	i		Vitsu. Ilmu, hindu, kirju, linnu, piisku, piitsu, ridu, rindu, sigu, sildu, tiibu, vigu, vilju jne.	
	ei, äi		Heinu. Leibu, seinu. Äiu (äiasid), väinu.	
muiste ä a	ä	i	Märgi pärgi. Händi, härgi, käppi, läätsi, pärni jne.	Erandid: Käsnu, ränku, vähju, välju:
	e		Metsi. Lehmi, leppi, pesi, selgi, teri, vendi jne.	
	i		Pikki kingi. Ivi, silmi jne.	
	ö, ü		Külmi pühi. Kühmi, pööri, sööti (om. sööda).	Erandid (e): 1. j ja i järelle : kuhje, kurje, nuie, ohje, orje, põhje, sooje, tühje 2. Sõnad: nuge, mune, ube, (tube).
	u		Musti sukki. Kuivi, kurbi, luudi, nürki, pulmi, pungu, tuimi, urbi jne.	
	o		Oksi. Koeri, kohti, konni, loomi, omi, otri, otsi, pohli jne.	
e	(alati)		Noori mehi. Hiiri (om. hiire), jälgi, järgi, järvi, juuri, kaski, keeli, kiiri, kõiki, kõrsi, kõrgi, käsi (võib ka: käsa), kõisi, külgi, küüsi, lapsi, lehti, naisi, nurmi, pilvi, põlvi, põski, reisi, seeni, sulgi, suuri, sääski, sõlgi, sõrmi, süsi (võib ka: süsa), taimi, talvi, teisi, telgi, tetri, tähti, tõrsi, uksi, uusi, varsi, õisi jne.	

Tingimused		Mitmuse osastava lõpp	N ä i t e d
Tüve lõppvo- kaal	Tüve esimese silbi vokaal		
i		a,	Kiva, konta ehk konte. Hoopa ehk hoope (ehk hoopisid,) karpa ehk karpe, kaussa, klaase, kraave e kraava, kratte, kulpe e. kulpa, kurka e. kurke, lööke, mütsa e. mütse, palka e. palke (palkisid), pinke (pinkisid), poissa, püksa e. pükse, saane e saanisid, seltsa, särka e. särke, tempa, tükka, tonta (tontisid), tunda e tunde (tundisid) jne.
u		e, (-sid)	<ol style="list-style-type: none"> Kända, linde ehk linda. Ahje (ehk ahjusid), halga, kirpa ehk kirpe, laasta, laule (ehk laulusid), näppa, pauke (ehk paukusid), sammme (sammusid, silka, tikka jne. [Paljud sõnad tarvitusel peaaegu ainult <i>-sid</i> lõpuga, näit : arvusid, jõudusid, kurkusid (vrd. kurka!), maksusid, murdusid, tantsusid, tõugusid, uskused jne.]. Kannatlikka kirjanikka Ametnikka, põõsastikka, suuriikka, sõbralikka, tarvilikka, tegelikka, õnnelikka jne. (ainult <i>e</i>)

Kui näit. kaheldakse, kas on mitm. osastavus *naisi* või *naisa*, siis vaadatagu taabelil tüve lõppvok. *e* (*naise-*) järele; leitaksi *i*, seega *naisi*. Kui kaheldakse, kas *nurki* või *nurke*, otsitagu esiti (tüve lõppvok) *a* later (tüvi *nurga-*), seele kõrvalt *u* later; leitakse *i*, seega *nurki* jne.

Ülalesindatud reegli järele käidagu siiski ettevaatlikult ses mõttes, et ärgu kujundatagu lühikesi mitm. osastavaid mitte kõigist olevist sõnust, näit. *tala* sõnast *talu*, *isi* ja *emi* sõnadest *isa* ja *ema* jne. Juhiks olgu siin ikkagi üldkeeles valitsev tarvitusviis, pruuk.

Psüholoogilised protsessid lugemisel.

Prof. Kulmann'i järele J. Aumann.

Ülevaade lugemisõpetuse meetodidest näitab meile, et üheks raskemaks nomen-diks lugemisõpetusel tuleb pidada häälikute ühendamine üksteisega või n. n. „tähtede kokkuütlemine“. Laps õpib kergesti sõnu silpideks, isegi tähtedeks lahutama; ilma iseäralise raskuseta jäävad talle meele ka tähtede kujud ja hakkab neid vastavalt hääldama, kuid häälikute kokku liitmine nõuab talt suurt vaeva ja tööd. Ja sellepärast loevadki algajad eslotsa ainult järkude kaupa. Et arusaadavalt ära seletada omale seda momenti, ühes sellega aga ka hindamise alla võtta mitmesugused lugemisõpetuse meetodide tüübid, on vaja ettekujutada omale need psüholoogilised protsessid, mis tekivad lugemisel. Kui eksperimen-taal-psüholoogia nii paljugi valgustand on kirjaoskaja inimese lugemisprotsesse,

on ta sennini kahjuks väga vähe meile annud seletust nende protsesside kohta algaja lugeja juures. *)

Üldiseis joonis sisaldab lugemisprotsess, olgu emakeeles, või jälle hästi äraõpitud võõras keeles, eneses kolm elementi :

1) sõnade, või õigem — tähtede, sõnade ja sõnariidade vaatleva omandamise ;

2) liikuva hääldamistöö, mis sünnib kuuldavalt (valjusti lugemisel) või jälle varjatult, i s e e n e s e s (vaiksel lugemisel) ;

*) Huvitavaid eksperimente lugemise psüholoogia üle ja laialise kirjanduse selle küsimuse kohta leiame Meumann'i „Loengutes eksperimentaal-pedagoogikast“, III. jagu.

3) asjalised kujundid, s. o. antud sõnaga tema tähenduse assotsioneerimise.

Kui kolmat elementi pole, nagu see juhtub ette tulema laste juures, kui nad loevad mingisugust teksti, mis neile arusaamatu, või jälle nende juures, kes tunnevad ainult võõra keele tähti ja väljäärakimist, mis sarnane sellele keelele. — siis on lugemine raskendatud, pikaldane.

Mis puutub vaatlevasse sõnade omandamise lugemisel, siis, nagu seda näitab erapooletu vaatlus kui ka eksperiment, ei põhjane see vaatamises kõigi sõnadesse kuuluvate silpide ja tähtede pääle, vaid oskuses tabada ühe silmaliiutusega terve sõnadehulk. Sääli juures tabavad ühed suurema hulga sõnu, teised — vähema, mis tingitud lugeja individuaalseist omadusist, s. t. ühedel on n. n. lugemiseväli suurem, teistel vähem.

Nii ei ole kirjaoskajal sugugi n. n. järkude kaupa lugemist, vaid on ainult terved kogumuljed sõnahulkadest, millega seletatav ka asjaolu, et raamatu lugemisel meie sageli ei märka trükivigu, või jälle sisse jätame vead õpilaste vihikudesse. Sellepärast püüamegi korrektoori lugemisel teraselt silmitseda iga sõna, ilma et laseksime libiseda vaadet ette. See nõuab meilt suurt jõupingutust ja kui väsiind oleme, siis sattume tahtmata harilikule sõnakujude lugemisteele ja jätame sarnasel korral vead sisse.

Algajal on lugemisprotsess teine: seda, mida meie nimetame lugemiseväljaks, temal veel ei ole. Tal tuleb koondata oma terve tähelepanu mitte ainult üksikute sõnade, vaid ka sõna osade, isegi tähtede pääle. Algaja lugejaga on lugu samasugune kui algaja ujujaga, algaja uisutajaga jne; nemad peavad samuti läbitegema suure jõupingutusega terve rea vahelmisi töid (pahatihti koguni tarbetumaid), mis kaovad ära ainult kestvate harjutuste mõjul, või jälle ühinevad niivõrd päätegevusega, et muutuvad märkamatuiks.

Pääle selle ühinevad asjalised kujundid lugedaoskajal peaaegu otsekohe sõna vaatleva omandamisega või tema hääldamismõjuga (olgu see kuuldavalt või iseeneses lugemisel) kuna algajal lugejal tekivad need alles pärast jõupingutusi, mis äratarvitakse sõna üleslugemiseks: lugemise mehhanism nagu takistaks sellele ajal arusaamist loetavast ainest.

Kuna aga lugemaõpetamise otstarve on ellu kutsuda kirjaoskaja inimese lugemist, mis korruga võimalik pole kätte saada ei ühegi meetodi juures, siis on vaja silmas pidada kõik need psühholoogilised arvamisid, et lihtsustada ja teha enam otstarbekohaseks algharjutused, mis viivad kiirele lugemisele.

Olgu siin näituseks toodud mõned praktilised järeldused, mis võiks kasutada seks otstarbeks.

1. Õppijal tuleb punkti-päält tähe kujusid silmitseda, neid silmadega hoolikalt uurida, üksteisega võrrelda, et nad võimalikult ruttu muutuksid ta häädeks tuttavateks, keda ära tunnend kohe, ilma et vaataks tema üksikuid jooni. See hoolikas tähe näoilme uurimine aitab pärast kergesti tabada terve sõna. Sellepärast peavadki tähed esialgul olema võimalikult suured ja jämedad, milles oleks selgesti iga üksik joon ja ainult pikapeale võib väheneda nende suurus.

2. Õppija peab end hoolikalt harjutama sõnade analüüsis ja — olgugi väiksel määdul — tutvuma lihtsamate häälikute artikulaatsiooniga. See harjutab teda kergema laevaga sõnu lugemisel ära tundma. Pääle selle aitab niisugune analüüs hõpsamalt kõrvaldada hääldamisvigu, mis alaline nähtus algõpetuse juures.

3. Kuna kiire lugemine tingitud on lugemiseväljast, siis on vaja esialgul õppijat õpetada nägema mitte ainult seda sõna või sõnaosa, mida ta loeb, vaid ka neid sõnu ja sõnade osasid, mis järgnevad loetavale sõnale. Sellepärast ei tohi ka lubada õppijat tarvitada tiklaks sõrme, mis kinni katab järgneva teksti. Samuti tuleb iga tikalt, missugune see ka ei oleks, nii hoida, et järgnev tekst ära ei kaoks lugemiseväljalt. *)

4. Kiiremaks „lugemisevälja“ loomiseks on tarvis võimalikult

*) Laste jaoks, kes lugemisel järje liig ruttu ära kaotavad, on tarvitusele võetud järgmine abinõu: papist lehesse tehakse pikerguna läbiõige, mis raamatu teksti peale pannakse ja ainult ühte rida näitab. Mulle näib aga, et sedagi abinõu väga ettevaatlikult ja ainult erakorralistel juhtumistel tarvitada võib, sest et harilikku olude juures see abinõu kunstlikult tekitada võib järje ära kaotamise kombe.

aegsasti anda lapsele lugeda tekst seotud kõnes, aga mitte üksikuid sõnu, sest et viimased lugemisevälja kitsendavad. Sellest ei järgne ju muidugi, et üksikuid sõnu sugugi ei pea olema; nad annavad algajale ka kõige lihtsamat materjali kõrvalt nägemiseks, olgugi et väikesest tähtede arvust kuigi palju sõnu ei saa soetada. Kuid lugemisprotsessi psühholoogilisest analüüsist järeldub kõige selgusega tarvidus seotud kõne järele.

5. Silmas pidades asjaolu, et ka kirjaoskajad täitsa ladusasti ja vabalt lugeda ei või teksti, mille sisu neile arusaamatu, raskendavad ja takistavad sarnased aabitsad, mis pakuvad keerulist, vähe konkreeti ja alalist seletust nõudvat lugemismaterjali, kiire lugemise protsessi. Mida arusaadavam, lihtsam, kergem ja huvitavam on oma sisu poolest lugemismaterjal, seda rutiinini õpib laps kiiresti ja ladusasti lugema.

6. Õpetaja ei tohi õppijale ühelgi juhtumisel lugemist ette ütelda, olgugi et sarnane komme väga laialt pruugiks ja paljude poolt isegi armastatud. Sellega viivitatakse jällegi lugemisevälja tekkimist, sest et

õppija harjub lootma passiivide kuulmis-mõjundite pääle, kuna ise aktiivseid katseid ei tee vaatlemismõjundite saamiseks.

7. Kui õppija lugemisel üksikutes sõnades vigu teeb, mis tingitud halvast tähelepanekust või jälle püüdest sõnu lihtsalt aimata eelmise sõna mõtte järele, milline komme peaaegu üldine laste juures, siis ei tarvitse õpetajal lugemist parandada, vaid õppijal tuleb omal uuesti lugeda ja mitte ainult see sõna, milles viga tehti, vaid terve lause.

8. Paremaks meetodiks tuleb pidada analüütilis-sünteesilist meetodi. Analüüs eeldab tööd, mis algab häälikute jaotamisest ja tervete sõnade lugemisest; õppija näeb korraga seda, millega tegemist teeb ka kirjaoskaja ning kuuleb tuttavaid, konkreetseid, igapäevases elus etetulevaid sõnu. Süntees annab võimaluse kiirustada ning kaunistada lugemistehnikat. Lihtsamad teated foneetikast kergendavad neid raskusi, mis tekivad häälikute kokkuliitmisel ning annavad võimaluse arusaada vahest hääliku vahel sõnas ja hääliku vahel väljaspool sõna.

Eesti arstide kongressi resolutsioonide puhul. (Kooli tervishoid).

Dr. H. Jürgenson, tegelik arst.

„Kasvatuse“ läinud aasta 23—24 numbris leidsime Eesti arstide kongressi resolutsioonid, muu seas ka kooli tervishoiu kohta. Et arstide kongressil aga ka referentide poolt väljakuulutatud resolutsioonide vastu väideti, millest „Eesti Arst“ omal ajal teatab, arstiteadusline ajakiri „Eesti Arst“ aga mitte just igaühele õpetajale kättesaadavaks ei saa, siis lubatagu mulle pisut peatada nende punktide juures, mis küll kongressi poolt lõppude lõpuks vastu võeti, kuid mille vastu mõnes suhtes vaidlesin ja mis mulle arusaamatuks jäid. Punkt 1. ütleb: „Omavalitsusene ning riigikooli ja toetusel ülalpeetavate koolide arstid valib omavalitsuse tervishoiu osakond, kuhu kuuluvad kõik

selle teenistuses olevad arstid“. Selle punktiga ei või leppida, esiteks, et omavalitsuse (linna või maakonna) tervishoiu-osakond, kuhukuluksid ka kõik selle teenistuses olevad arstid, ei ole sellegipärast veel küllalt kompetentne instants arsti pedagoogi valimiseks, sest juba tervishoiu osakonna juhataja maakonna või linna arst pole ise mitte mingisugune kompetentne isik eriteadlase kooliarsti valimiseks, kui arst, kelle ülesanne on forensilise ja politseilise meditsiini tegemist teha, kuna teised kooliarstid praegu, nii kaua kui meie ülikool ei valmista füüsilisi arste-pedagooge, samuti ilma moraalsest õigusest on arsti-pedagoogi valimiseks. Et sellest küsimusest üle saada, tuleks kooliarstide valimist ajutiselt anda ülikooli arsti-

tead. fakulteedi professorite hooleks, kus ka pedagoogika professoril sõna oleks. Mujal linnades võiks vahest ka arstide seltsid ühes pedagoogika esitajaga seda küsimust otsustada.

Punkt 2. ütleb: „On soovitatav, et linnas oleks kõikide koolide jaoks ühine ambulants, spetsialistide kaastöötamisel“, — on täiesti vastuvõetav, seda rohkem, et meil praegu kooliarstide hulgas palju niisuguseid eriteadlasi on, kellel haigustega midagi tegemist ei ole (forensiline arstiteadus jne.).

Punkt 3. ütleb: „Kooliarsti amet peab peaaamet olema“. Siin peaksid juba pedagoogid nõudma, et kooliarsti amet mitte ainult peaaamet, vaid ainukene amet oleks, sest koo is on palju, palju tööd, kui ainult tahta seda tööd teha. (Seda võiks meil hästi läbi viia, kus meil arstide reservi sennini küllalt on).

Punkt 4. ütleb: „Tervishoiu õpetust tuleb algkoolides eriaainena õpetada, kahes viimases klassis kaks tundi nädalas ja ühes sellega kasuguelu-tervishoidu“. Arsti seisukohast võin ainult tervitada seda punkti resp. veel ses suhtes, et suguelu tervishoiu koolis hakkab käsitama arst, kuigi küll seda õeldud on ainult algkooli kohta.

Punkt 5. ütleb: „Tervishoiu õpetus on sunduslik kõigile ülikoolis, kuid iseäranis õpetaja ja kirikuõpetaja kutsele ettevalmistajaile“ — üldiselt vastuvõetav, kuid ka inseneer peaks hästi tundma tervishoidu, kus ta ju tihti kokku puutub rahvaga.

Punkt 6. ütleb: „Tervishoiu õpetuse kava tuleb õpetajaid ettevalmistavates eripeasutustes aine tähtsus-

sele ja ajanõuetele vastavalt laiendada“, — täiesti kõik vastuvõetav.

Punkt 7. ütleb: „Spetsiaal kooliarstide ettevalmistamine on tarvilik; praegusele kooliarstidele tuleb korraldada perioodilised kursused“. Arvaksin radikaalsemalt, et kõik, vähemalt Tartu kooliarstid, kus meil ülikool külje all, tuleks ümber valida (arstit. fakultet + pedagoogika professor), või vastava instantsi poolt tarbekorral kinnitada; spetsiaalne ettevalmistus peab uutel kui praegustel kooliarstidel ühesugune olema.

Punkt 8. ütleb: „Koolimajade ja nende sisseseade, ehitamine, tellimine kui ka uute koolide avamine üürikorterites peab sündima kooliarsti heakskiitmisel; praegu ilma kooliarstide nõusolekuta koolipinkide valmistamise asjus tuleb tervishoiu valitsusele ettepanna, etta selle ära keelaks“ — võib ainult tervitada, kus meil koolipingid nii mõnegi lapse tervist, selgrootu jne. küllalt rikkunud on.

Punkt 9. ütleb: „Tuleb korraldada perioodilisi kooliarstide kongresse“, — ei jäta midagi soovida.

Mis viimaks õpilaste kehalse kasvatuse meetodidesse puutub (spordisse jne.), siis tahaks näha koolis esteetilise kasvatajana nihästi sporti kui ka füüsilist tööd kõlblise, sotsioloogilise kasvatajana, kuna arstide kongressi resolutsioonid just kehalist tööd erilise kasvatajana koo is ära tähendanud. Oleks huvitav ka pedagoogide arvamist sama resolutsioonide üle „Kasvatuse“ veergudel lugeda saada.

Suurte arvude nimetused.

Täiendav lehekülg aritmeetika õperaamatuile.

Joh. Kiivet.

Suurte arvude nimetamises on maksavad kaks süsteemi, nimeit Prantsus-Vene ja Inglis-Saksa omad

Prantsus-Vene süsteemis, mis on tarvitusel meie koolides ja mille

järele käidi ka meie veneaegses koolis, omandab miljonist alates, iga tuhat eelmist, üksust uue nimetuse:

1.000.000 = 10⁶ = miljon,
 1.000.000.000 = 10⁹ = biljon
 (tuhat miljoni),
 1.000.000.000.000 = 10¹² = triljon
 (tuhat biljoni),
 1.000.000.000.000.000 = 10¹⁵ = kvadriljon
 (tuhat triljoni),
 1.000.000.000.000.000.000 = 10¹⁸ = kvintiljon
 (tuhat kvadriljoni)
 jne.

Inglis-Saksa süsteemis, mis tarvitusel süsteemi nimetusele vastavais maades ja suures osas muis riikides, omandab, miljonist alates, iga miljon eelmist üksust uue nimetuse:

1.000.000 = 10⁶ = miljon,
 1.000.000.000 = 10¹² = biljon (miljon miljoni)
 1.000.000.000.000 = 10¹⁸ = triljon (miljon biljoni)
 1.000.000.000.000.000.000 = 10²⁴ = kvadriljon (miljon triljoni)
 jne.

Miljonil on mõlemas süsteemis üks ja sama tähendus, miljon on tuhatkord tuhat, kuna aga viimase süsteemi biljon nii suur on, kui esimise triljon jne.

Selle järele tekkis ka arusaamatusi, kui ajalehed, Vene nõukogude vabariigi eelarve kohta andmeid tuues, triljoni kirjutasid 18 nulliga, mis meile enam-vähem võõra Inglis-Saksa süsteemi tarvitamisel täiesti on õige.

Miljardi nimetus tekkis Prantsus-Saksa sõja lõpul 1870/71 aastal. See

nimetus on, nii ütelda, intersüsteemne: miljard on igal pool tuhat miljoni (Prantsus-Vene süsteemis on biljon ja miljard üks ja sama, kuna Inglis-Saksa süsteemis biljon = 1000 miljardi). Nähtavasti tekkis tol ajal juba tegelikus elus tarvidus suurte arvude nimetuste järele ja arveid õiendades ei tahtnud vaenulikkudest pooltest kumbgi üksteise süsteemi tunnistada

Suurte arvude nimetusi võib piirilt tuletada, kui olemas väikene tutvus ladinakeelsete arvsõnadega.

Nii saame:

biljon sõnast bis = kaks-kord,
 triljon „ tres = kolm,
 kvadriljon „ quattuor = neli,
 kvintiljon „ quintus = viies,
 sekstiljon „ sextus = kuues,
 samuti septiljon, oktiljon, noniljon, detsiljon jne.

Miljon tuleb nähtavasti sõnast mille = tuhat, seega siis miljon = tuhat tuhandeid.

Riiklises majapidamises on need suured arvud ka alles viimasel ajal silmapiirile kerkinud, sest alles ühe Saksa aritmeetika raamatu 1919 trükkis loeme biljon (miljon miljoni) kohta, et see arvutu arv (eine vahre (Inzahl) on, mida õige arukordel tarvis läheb.

Suuri arve leiame sagedasti teaduslikes raamatuis. Et viimastest paljud, isegi eestikeelses tõlkes, tarvitavad Inglis-Saksa süsteemi, on soovitav, et koolis mõlemast süsteemist kõneldakse. Muidugi, võiks ju koolis peatama jääda miljoni või miljardi juure, kuid harilikult tõstavad lapsed siis ise veel suuremate arvude lugemise küsimuse üles.

Kas niiviisi mälestame langenud ametvendi!

Vabadussõda nõudis ohvreid ka õpetajate perest. Mitmed meie kaasvõitlejast jätsid elu võitluses vaenlase vastu kaaskodanikkude parema tuleviku pandina. Ei aimand nad taplusesse tormates, milline lõpp sel heitlusel. Ei võind teada nad, mis saabub sest sõjast. Ei saand nad varakult langedes võitjaina loorberitel puhata, tunda end vaba ja tunnustud Eesti poegadena. Suured olid nende teod.

Pajatagu neist tulevastele põlvedele

ajalugu, rääkigu neist rahvasuu, ent suur ja püha olgu nende mälestus meile!

Sõda omas hävitus õhinas ei tunne valikut. Ta tabas mõne meie hulgast, kelle aset me täitma ei küüni. Üks neist oli Anton Ounapuu.

Entusiast, eluküllane sütitaja. Inimene, kellele ükski samm polnud küllalt riskant!

Tallinna õpetajate selts algatas mõtte jäädvus anda langenute mälestust. Asutati seltsi juure mälestuskapitaal. Kirjastati

A. Õunapuu elulugu ja saadeti kümne-margaliste broschüüridena maakondade Õpetajate Liitudele laialilaotuseks liikmete hulgas. Saadud summadest kavatseti korras hoida Õunapuu kalm ja illustada teda võimalusel jäädavama mälestusmärgiga. Pea aasta läheb mööda. Näib ununevat Õunapuu. Ta kalmul vaid närtsivad lilled, pudeneb kalmuküngas, laokil rist.

Alles meeletuletusel saadavad mõned liidud kogutud margad, teised vastavad, et osa broschüüre müümata, et keegi osta ei taha, ja kaks Õpetajate Liitu saadavad koguni neile antud broschüürid tagasi.

Ent siin peab tõesti küsima — Kas niiviisi mälestame langenud ametvendi!

Kas siis tõesti kahju on kümme mar-

ka välja anda, kui temal kahju polenud kaotada elu!

O sancta simplicitas!

On veel usku õpetajaisse. Näib küll kaduvat meie hulgast see veidi sentimentaalne, idealiseerija ja aaterikas „rahvalgustaja“ tüüp, aset andes ajavaimus küpsend õpetajale, kuid ei sõanda uskuda, et ka õpetajaid peab „verstapostiga“ kõdistama, kui neid millegi hääks liigutada tahetakse. Tahaksin loota, et jätkub meil intelligentsust, et oleme küllalt kultuurinimesed kohustuste täitmisel endi langend kaasvõitlejate vastu; et ei huvita meid ainuüksi õppekavad, palgaseadus ja muud olukorra küsimused, vaid ka püsivama ulatusega omavahelised asjad, nagu on — surma saand kaasvendade mälestuse jäädvustamine.

—m.

Kirjandusest.

Geograafilised õiendused ja täiendused.*)

K. Ruut.

Raamatu „Eesti Kodumaa“ toises jaos (Lõuna-Eesti) on Valga maakonna kirjelduses mõni eksitus, mida isand Kampmann nähtavasti minu kirjeldusest valesti arusaamisel on lasknud tekkida, sellep. loen oma kohuseks, neid õiendada. Et raamatu tarvitajad, iseäranis geograafia raamatute tegijad, mitte valeandmete laiali laotajateks ei saaks, nagu Kentsi geograafia seda näitab, siis teen seda avalikkuse ees (ajalehes).

Lhk. 247. seisab: „Viiljandi vee-
lahkme kirdepoolne serv, laskub ni-
hästi lõunasse kui idasse“. See lause sisaldab eneses peale vale komma suure lolluse. (Jämedalt öeldud. Nähtavasti trükiviga. Toim.). Mis lõunasse ja idasse laskub, see ei saa ju kirdepoolne olla, vaid võib üksnes kakupoolne olla (sõna kagu ei ole ma rahva suust kuunud, vaid kaku), nagu asi ka tõesti on. Halb sõnastus on lauses: „Idapoolses osas tõuseb ta Liivakul Hummulis“. Halb on ta sellep., et kaks kohta nimetab, aga kumbki mitte asja nimeks ei pane. Paremini ütelda tuleks: „Kakupoolses osas tõuseb ta Hummuli valla Liivaku talu põldudena etc.“ Siia tuleks veel järgmine täiendus lisada. Hummuli

kõrgustikult, iseäranis Liivaku tarimäe harjalt ja Keerdi põldudelt, avaneb väga tore ja kaugele uatav panoraama Lõuna-Eesti ida- ja kakupoolse mägismaa peale. Siia näha on Otepää kiltmaalt Leenardi ja Mee kaste mäed, Haanja kiltmaalt Vellamägi ja Suur-Munamägi, ka Jaanimägi. (? Toim.). Väga tore on näha, kuis Võhandu kõrgustiku turi neid kahte kiltmaad suure loogana ühendab. Hummuli kõrgus ik on väga soovitatav lübukäigu koht Valga koolidele (? Toim.), ühuted Valgast 12 versta, maanteed 17 versta“.

Lauses: „näituseks Saajamägi Patkülas, Kõrvepää kantsimägi, Kullamägi ja Lillemägi“ peitub mitu viga. Selle lause järele tuleb mõista, et jutt on neljast mäest, kuna tõepoolest kolm mäge on, sest Kullamägi ongi too Kõrvepää mägi. Tõiseks, Kampmann on nimesid omavoliliselt muutunud. Mitte Kõrvepää, vaid Kõrvenpää. Täheke n teeb kumbkile nimele tähenduse poolest hirmus suure vahe. Sest Kõrvepää annaks mõista, kui oleks siin ümber-

*) Autori kirjaviis muutmata.

Toimetus.

kaudu kõrbene maa, kuna Kõrvenpää järgi oletada tuleb, et see Eesti kihelkonna vanem, kelle nime järgi tema kantsi mäga ja endist tema elukoha talu kutsuti, punasejuukseline oli. Minu poisikese põlves oli talu alles, nüüd on ta ära kaotatud. Sest kõik koha nimed, mis „pää-ga“ lõpevad, on nonde nimele muistsete Eesti vanemate („päälükute“) järele omad nimed saanud. Siin Mulgimaal kutsutakse veel praegugi punasejuukselisi inimesi „kõrvenpäädeks“. Nii avab üksainuke täht n meile vaate muistse elanikkude näo ja kuju kohta, sest punajuukselised tulevad enamisti valgetverd ja keskmistkasvu inimeste seas ette. Lhk. 254. all äärel tähendus on õigesti üteldud, aga maakonna kirjelduses on Kampmann asjad ja nimed ära vassinud.

Tüine valeks tehtud koha nimi on „Lüllemägi“. Niisugust mäga siin kuskil ei ole, vaid meil tuntakse (Koorkülas Siimu talu maa sees) üksnes „Lüllemägi“. Kampmann, või keegi ülitark kes rahvakeelest lugu ei pea, on ka selle nime, mida ma oma teada omas kirjutuses väga selgesti olin kirjutanud ja ka tähenduse ära seletanud, jällegi omavoliiliselt ära muutnud. Lüllemägi tähendab poomise mägi, sest praegugi veel kutsub rahvas võllast „lüllesambaks“ ja räägib „lülle tõmbamisest“. Rahvas kutsub silmust, mis poomiseks kaela pannakse „lüli“, niisama ka ahela üksikuid järgukesi „lüli“, genitiivis „lülle“. Ja et tolle mäe peal tõesti hukkamise paik on olnud, näitab see asjaolu, et ümber mäe olev rooste rabasoo inimese luid täis on. Ja et need luud inimeste luud on, näitab see, et nende hulgas mitu inimese pealuud leidub. Lüllemäe pinna kamaraalune on raudasagi täis, mis oletada laseb, et siin muiste kantsi-rahva sooraua valamisepaik olnud, kuna Kõrvenpää kantsimägi (nüüd kutsutakse teda Kullamägi) Lüllemäest ainult mõni vakamaa eemal on, ja et ümbrusest mitu muistest piigiotsa ja sõakirvest on leitud, siis tuleb arvata, et Lüllemäel üh-lasi ka sõariistade valmistamise paik olnud.

Lüllemäe Lüllemäeks tegemine näitab, kuidas kas trükivea või arusaamatuse läbi Ahnejõdest Öhnejõgi tehti (Märt Jakobsoni poolt tema kooli käsiraamatus), mis viimne nimi nüüd kirjandusse ja sealt nooremate suhu pruu-

gile on tulnud, kuna endise aja vanad inimesed üksi Ahnejõge ja Ihnäjõge tuntsivad.

Enne tsiteeritud Kampmanni lause järele tuleb mõista, kui oleks kõik neli mäga (õigem : kolm mäga) Patkülas. Ei, üksi Saajamägi (õigem : Tantsumägi) on Patkülas, teisid kaks on Koorkülas ; nad on tähsad ühnes muinasloolisel. Geograafiliselt (see on : kõrguse, suuruse ja ilu poolest) hoopis tähtsamad on Koorkülas Sikamägi (lavamägi), Aniksemägi (tarimägi) ja Sõõrimägi (munamägi).

Niisama võlts nimi on Põdelijõgi. See jõgi algab siit Koorkülast. Siinne rahvas kutsub seda jõge Põderijõgi, jõe äärist luhta ja metsa : Põderiluht, Põderimets.

Valesti kirjutab ka Kents omas geograafias Megastemägi. Mina olen rahva suus kuulnud seda Otepää kõrgustiku mäga kutsutavat „Meekaste mägi“.

Lhk. 248. „Ahnejõgi, Öhne tulles loodest“ pidi sõna Öhne klambrites olema, mitte kommaga lahutatud. „Helme kantsi alt algab Keisrioja“. Pidi olema : „Helme kantsi alt mööda voolaja „Keisri jõgi“. See jõgi ei alga mitte Helme kantsi alt, vaid Kärstnast Murikatsi alt. Minu teada ei puutu Mustjõgi oma ülema jooksuga mitte Valga maakonda. Õige ei ole ka oletus, et nimi Valk (lhk. 250) Vene „volok“-ist tulevat. Ei, Valk on selge alamsaksakeele (Pattdeutsch) sõna, tähendab Vald-mets. Valga ümbrus on tänapäevani suur mets. Niisama ebaõige on ka oletus, et Koorküla „põrguhaud“ naftahallika uurimiseks kaevetud. Ei, ajaloost on kindlasti teada, et neid urgusid kaevada lasknud Koorküla herra Morits von Gersdorff oma pulma iluks — keiserinna Katariina ajal. Gersdorff oli tol korral Liivimaa mõisnikkude marmarschall. Tol ajal veel naftat ega lambiõli ei tuntud. Kõik siinsed maad on valge, mitte punase liiva sees.

Järvede seletusele lhk. 248 on juurde lisada, et Valga maakonnas suurem järv loode kõrgustikul, Taagepera metsas, Karksi ja Nausküla piiri peal on Tündre järv, 4 v. pikk, peale 1/2 v. lai.

Kentsi geograafia kaart jätab Holstre kõrgustiku kõrgema tipu nime nime tamata, see on Virumägi. Selle mäe

peal olevat vana jutu järele Kalevipoeg ja Vanasarvik võidu lingukivi visanud, tõise jutu järele olevat Kalevi kolm poega lingukivi viskajad olnud, kes neist Viru kuningaks saaks, sellep mää nime Virumägi. Kalevipojas pannakse need lood Nārnska mäele, kus mäe ääri ei olegi. Kärstnamäe peal on nad vägipulka vedanud. Tõise jutu järele olevat see Aidu Paavle mäe peal lugunenud. Kolmas jutt ütleb seda Karksi Rinnamäel lugunenud, mis

Anikatsi kõrgustiku edelipoolne lõpp on.

Toimetuse järele märkus: Kohanimede ühtlustamise küsimuse lahendamisel on soovitatav kohalste jõudude kaasabi. Ses mõttes oleme ruumi lubanud eelolevale mõtteavaldusele. Vasutuse artiklis avaldatud teravuste eest jätab ta autori kanda. Kuivõrd tõsiselt võib võtta mõnda autori väidet (näit.: „kakupoolne“ j. m.), jätame lugejate eneste otsustada.

Kroonika.

Õppetöö vaheajad koolides käesoleval õppeaastal.

(Haridusministeeriumi otsused).

1) Ülestõusmispühade vaheaeg kestab linna algkoolides ja kõigis kesk- ning kutsekoolides kaks nädalat, kus juures õppetöö lõpeb suurnädala kesknädalal ja algab neljapäeval peale ülestõusmispühi.

2) Käesoleval aastal lõpetada õppetöö kõigis kesk- ning kutsekoolides 15. juunil, kui viimaste kohta ei ole maksavad iseäralised määrused.

3) Peale suvist vaheaga algab koolitöö kõigis kesk- ning kutsekoolides ja linna algkoolides 1. septembril.

4) Arvata kevadel 5 koolitöö viimast päeva ja sügisel 5 koolitöö esimest päeva õpilaste vastuvõtmise ning järeleksamite jaoks.

5) jätta haridusosakonna kindlaks määrata maa algkoolide õppetöö algus ja lõpp tingimusega, et neis koolides õppetöö kehtaks 31 nädalat.

6) Nelipühi — vaheaeg kestab kõigis koolides 3 päeva.

7) Tööstuskoolides kestab üldharidusliste ainete õpetamine 32 nädalat kooliaastas, sellest 16 nädalat enne ja 16 peale jõulu vaheaga; praktilisi töid tehakse läbi aasta ilma vaheajata.

8) Maal asuvais algkoolides kestab õppetöö jõulu-vaheaeg 22. detsembrist kuni 2. jaanuarini

9) Kooli ruumide puhastamiseks ja korraldamiseks enne talve vabastada õpuasad õppeaastast 30. ja 31. oktoobril. Koolide lõpuksamid ja kordamispäevad samal ajal kui 1920. a. Keskkoolide õpetamise kohta jätta maksvaks 1921. a. korraldus. E. M.

Õpetajate seisukoht karskuseküsimuses.

Saaremaa Karja õpetajateühingu koosolekul 11. detsembril läinud aastal harutati muu seas karskusküsimust, kus selgus, et kõik õpetajad olid põhimõttelikt karskusliikumise toetamiseks valmis ja nõuavad täielist keeluseadust, mille kordaminekuks iga õpetaja jõudumööda püüab kaasa mõjuda. Oldi arvamusel, et keeluseaduseta jääks karskustöö ainult pilkeks, sest kui seaduseandlisel teel viinavalmistust ja müüki lubatakse valitsuse poolt ja pärast jälle karskusliikumist toetatakse sellesama valitsuse poolt, siis olevat karskustöö mõtteta. Sellekohasest protokollist punktist ärakiri saadeti Karskuskesktoimkonnale.

—r—

Haridusministeeriumi 1922. a. eelarve.

Riigikogule esitatud eelarve järgi on haridusministeeriumi kulud 1922. aastal ümmarguselt 356½ miljoni marka. Toome ette tähtsamate kulude summad:

I. Kooliosakond:

Riigikoolid	57.348.700.—
Avalikud koolid (õpetajate palgad)	163.843.500.—
Erakoolide toetusraha	19.566.300.—

Makonna- ja linnakoolinõunikkude palgad	1.440.000.—
Auhinnad kasvatusteadl tööde eest	45.000.—
Kursuste ja eksamite kulud	3.729.700.—

Toetussummad:

Kehvemate kooliealistele lastele	11.500.000.—
Rahvaülikoolidele	500.000.—
Rahvaraamatukogudele	750.000.—
Lühikeseajal kursustele	200.000.—
Spordi toetamiseks	300.000.—
Rahval. muusika edendamiseks	100.000.—
Tallinna noorsoole puutööstuse töökoja asutamiseks	250.000.—
Kasvatusteadusl. ajakirjale „Kasvatusele“	110.000.—
Vanadele õpetajaile toetusrahaks	1.000.000.—
Edasiharimiskoolidele	150.000.—
Tehnikaselt-ajakirjale	40.000.—
Tööstuse käsiraamatu kirjastamiseks	50.000.—
Ülemaelise Eesti noorsoo ühendusele	100.000.—
Eesti koolinoorsoo keskliidule	50.000.—
	15.100.000.—

II. Teaduse- ja kunstiosakond:

Tartu ülikool	67.258.600.—
Paiukid kirjanikkudele ja kunstnikkudele	604.000.—
Stipendiumid väljamaa tehnika üliõpilastele	2.512.800.—

Toetussummad:

Kunstikoolile „Pallasele“	600.000.—
Estoonia teatril	3.000.000.—
Draamateatril	1.000.000.—
Draamastuudiol	100.000.—
Vanemuisele	1.000.000.—
Narva Eesti Seltsile	200.000.—
Endlale	100.000.—
Sädele	200.000.—
Eesti helikunsti s. Tallinna kõrgemale muusikakoolile	750.000.—
Eesti helikunsti s. Tartu kõrgemale muusikakoolile	650.000.—
Eesti Rahvamuuseumile Tartus	400.000.—
Tallinna muuseumile	10.000.—
Akadeemil. emakeele seltsile	135.000.—
Eesti kirjanduse seltsile	150.000.—
	8.385.000.—

(Viimasele peale selle laenuks 2 miljoni)

Erikulud:

Eestimaa kirjelduse väljaandmiseks	500.000.—
Kunstiteoste omandamiseks	300.000.—
Ainelise vanavara omandamiseks	300.000.—
Kultuurajalooliste asjade omandamiseks	800.000.—
Prof. Krohnile Dr. Hurti kirjat. korraldamistöö jätkam.	30.000.—
Prof. Tõlgrenile muinasaja uurimistöö jätkamiseks	100.000.—
Magister Petersenile teaduslise töö lõpetamiseks	113.400.—
Prof. Eisenile rahvaluule korraldamiseks	50.000.—
Eesti „teadusteasutuse“ korraldamiseks	50.000.—
	2.243.400.—

E. M.

Organisatsioonide teated.

Eesti Õpetajate Liidu asemikkude kogu koosolek

3. jaanuaril 1922. a. Viljandis.

(Järg.)

IV. Ajakirja „Kasvatuse“ tegevuse ülevaatega

esineb „Kasvatuse“ praegune toimetaja E. Martinson.

Ajakirja väljaandmine on olnud ühenduses suurte raskuste ja jõupingutustega. Lugejate arv on küll kasvanud (1921. a. oli keskmiselt umbes 800 lugejat), kuid kasvamine edeneb väga visalt. Et „Kasvatus“ omaga välja tuleks, peaks tal vähemalt 1500 lugejat olema. Kuid tal on veel tarvis katta endise aastate suured puudujäägid. Lõviosa „Kasvatuse“ väljaandmise kuludest nõuavad enesele trükiikulud. Toimetus ja talitus on südilt otsinud teid nende vähendamiseks, on läbirääkimisi peetud paljude — ka teiste linnade — trükikodadega, kuid siia maani asjata.

„Kasvatuse“ ilmumine, mis endiseil aastail trükiolude tõttu olnud väga korralatu, on läinud aastal muutunud palju korralikumaks. Praegusel toimetusel on korda läinud „Kasvatust“ alati õigeks ajaks välja anda. Kui lugejad siiski mõnes kohas ka viimasel ajal „Kasvatust“ pole korralikult kätte saanud, siis on selles süüdi kas halvad postiolud, või tellimiste vastuvõtjad.

Kaasannete ilmumine on pidanud hiljaks jääma, — osalt trükiolude tõttu, osalt ka sellepärast, et neid kavatsusi, mis 1920. a. lõpul kaasannete kohta selleaegse toimetuse poolt tehti, pole suudetud täiel määral teostada.

Suuri raskusi on teinud ajakirjale toimetaja küsimus. Siia maani pole suudetud leida isikut, kes oma terve tööjõu võiks „Kasvatusele“ pühendada. Vististi on selle asjaolu põhjuseks muuseas ka ajakirja aineliselt raske ja kindlustamata seisukord. Läinud aastal on „Kasvatusele“ olnud kaks toimetajat: kunni 1. sept. J. Annusson ja sealt edasi E. Martinson.

Kontakt õpetajaskonna ja tema häälekandja vahel

pole soovitatavalt tihe olnud. Koolikroonika osa, milleks materjaali andma peaksid ka õpetajad kohtadelt ning õpetajate organisatsioonid, on esimese 8 kuu jooksul tühi seisnud ja ka vimase 4 kuu jooksul on see osa ainult toimetuse poolt täidetud. Organisatsioonide eneste teadete avaldamiselgi on toimetus pidanud vahel kaudset informatsiooni tarvitama. Kaastöö tegemine õpetajaskonna poolt on olnud vähene ja juhuslik, eriti suvekuudel.

Oma sisu ja sihi poolest on „Kasvatus“ ka läinud aastal endisest joonest kinni pidanud. Õpetajate Liidu häälekandjana on ta valgustanud kooli tähtsamaid päevaküsimusi õpetajaskonna ja kooli huvide seisukohalt. Kasvatusteaduslike ajakirjana on ta käsitanud mitmesuguseid kasvatuse-õpetuslike küsimusi.

Aasta lõpul palus toimetus õpetajate organisatsioonide avaldada arvamisi „Kasvatuse“ sisu, suuruse, ilmumise tiheduse, hinna ja kaasannete kohta. Ühilasi paluti teatada, mitu õpetajat ja kooli ühingu ringkonnast tellivad „Kasvatust“ eeloleval aastal ja missuguse summaga. Suurem osa organisatsioonide (50) on vastanud. 45% vastajaist on „Kasvatuse“ sisuga rahul, 22% pole oma seisukohta avaldanud, 23% pole praeguse sisuga rahul. Arvamised soovitatavate muudatuste kohta lähevad aga üksteisest kaunisti lahku. Enamus soovib siiski rohkem rõhku panna praktiliste kasvatuste küsimuste peale. Kaugelt suurem enamus soovib ajakirja suurust, ilmumise tihedust ja hinda endiseks jätta. Kaasannetest arvatakse, et nad peaksid ära jääma, või tarbekorral ajakirjast eraldatuina välja antama. Toetust „Kasvatusele“ 1922. a. lubatakse nende 50 ühingu poolt 61.000 marka. Ajakirja lubatakse tellida umbes 1200 eksemplaari.

„Kasvatuse“ kohta ülevaadet lõpetades teatab E. Martinson, et ta soovitavaks peab, et teda toimetaja kohustest

vabastataks järgnevail põhjustel: 1) aktiivsemaid õpetajate organisatsioonidest (kes „Kasvatuse“ ankeetlehele vastanud) on ainult 45% ajakirja sisuga rahul, suurem osa on „Kasvatuse“ asjus kas loiid, või ei rahulda ta neid; 2) kuigi tema ainult 4 kuud „Kasvatust“ on jhtinud, peab ta siiski ennast selles vastutavaks lugema, kui ei olda rahul „Kasvatuse“ sisuga; 3) kuna „Kasvatuse“ väljaandmine on seotud suurte aineliste raskustega ja ta püsima jääda võib ainult õpetajaskonna üksmeelsel toetusel, siis on enam kui soovitatav, et „Kasvatuse“ juhtijaks leitaks isik, kes õpetajaskonna enamuse nõudeid rahuldada võiks.

V. Ülevaadetele järgnevaist läbirääkimistest

võeti õige elavalt osa. Kuna läbirääkimistel avaldatud tmsamad mõtted sisalduvad resolutsioonides, mis läbirääkimiste lõpul vastu võeti, siis ei tarvitse pikemalt selle juures peatada.

VI. Võeti vastu järgmised resolutsioonid:

A. Ühingu te aruandeid 1921. a. kohta ära kuulates, leiab asemikkude kogu:

1. Õpetajaskond omas üldisuses peaks organiseerimistöös avaldama rohkem energiat, ühistunnet ja distsipliini: lubamatuks tuleb lugeda nähtust, et mõned ühinged ei ole tarvitlikus kontaktis neid ühendatavate liitudega ja E. Õp. Liidu juhatusel, ei saada Õp. Liidule tarvitlikku informatsiooni ja isegi võtavad ette laiemat ulatusega aktsioone ilma Liidu juhatusel sanktsioonita. Asemikkude kogu leiab, et praegusel kooliõelu loomisajajärgul peab kogu õpetajaskond erksalt valvel olema, et mitte ükskõiksest kaduma lasta minna võidetud positsioone, kui ka tulevikus püüdma saavutada meie koolikorraldusis seisukohti, mis õpetajaskond tähtsaks peab.

2. Meie kooli ja õpetajaskonna enese huvide seisukohalt on soovitatav, et õpetajad tulevikus katsuksid head vahet korda ja tihedamat sidet luua kooli ja seltskonna vahel; tuleb seista õpetajate kutsehuvide valvel, kuid tuleks ka erilist tähelepanu lubada kooli kasvatus-hariduslistele küsimusele.

3. Paljude arusaamatuste põhjuseks õpetaja ja seltskonna vahel on seltskonna

puudulik informatsioon õpetajaskonna tegevusest ja vale arusaamine meie kooli ülesannetest. Seda konstateerides, loeb asemikkude kogu tarvitlikuks:

a) et õpetajad katsuksid kooli lähemale tuua kodule, korraldades selgitavaid kõnekoosolekuid lastevanematele ja teistele asjast huvitatuile, paneksid toime koolinäitusi, õhtuid jne.;

b) et õpetajad peaksid võimalust mööda osa võtma seltskondlisest tegevusest, peaaugjalikult sarnasest, mis on lähemas ühenduses kooliga: noorsoo liikumisest, raamatukogude ja lugemislaudade korraldamisest jne.;

d) et õpetajad suudaksid eespool esitatud ülesandeid täita, tuleks neil alata haridusliselt täieneda, niihästi üldkui ka erihariduse suhtes, selleks ära kasutades kõik võimalused ja abinõud: kursused, õppereisid, raamatukogud jne.

B. Eesti Õpetajate Liidu juhatusel 1921. a. aruannet ära kuulates kiidab asemikkude kogu selle heaks.

D. „Kasvatuse“ asjus leiab asemikkude kogu:

1. „Kasvatuse“ rasket seisukorda ei tule toimetuse süüks panna.

2. „Kasvatuse“ teelamise ja tutvustamise eest pole õpetajaskond tarvitlikku hoolt kannud.

3. „Kasvatusele“ pole õpetajaskonna poolt kaastööd tulnud sel määral, nagu seda õpetajaskonna häälekandjale vaja oleks.

VI. Eesti Õpetajate Liidu 1921. a. kassaaruande ja varandusseisu

esitab Liidu laekahoidja N. Neuhaus. Selle järele on: Liidu tulud (kunni 28. dets) 460.532 marka 48 p., kulud 448.616 mk. 50 p., saldo 11.915 m. 98 p.; varandusseis 29. dets.: Aktiva 701.126 m. 98 p., Passiva 363.731 m. 50 p., varandus 337.395 m. 48 p.

VIII. „Kasvatuse“ 1921. a. kassaaruande ja varandusseisu

kannab ette Liidu asjaajaja J. Rummo.

Selle järele on „Kasvatuse“ 1921. a. tulud (ühes laenuga ja toetussummadega) 810.586 marka 65 p., kulud 797.941 m. 70 p., saldo 29. dets. 12.644 m. 95p.; varandusseis 29. dets.: Aktiva (müümata „Kasvatuse“ aastakäigud ning üksiknumbrid, „Kasvatuse“ kaasanded, maksmata arved ja 1921. a. saldo) 908.052 marka 55 p., Passiva (maksmata hono-

raar, trükikoja arved ja 1922. a. tellimisrahad) 620.935 marka, varandus 287.117 marka 55 p.

Revisjoni komisjoni liige J. Kents teatab, et komisjon on mõlemad aruanded ja vastavad kassa ning ärirahamaksud kui ka asjasse puutuvad tõendavad dokumendid revideerinud ja kõik korras leidnud olevat.

Mõlemad aruanded võetakse asemikkude kogu poolt ühel häälel muutmata vastu.

IX. Eesti Õpetajate Liidu 1922. a. tegevuskava

kannab ett eLiidu esimees J. Annusson. Kuna sellest pikemalt kõneldud „Kasvatuse“ m. a. 23—24. numbris, siis ei tarvitse seda siin korrata. Tegevuskava võetakse ühel häälel muutmata vastu.

X. E. Õp. Liidu 1922. a. eelarve esitab Liidu laekahoidja N. Neuhaus. Eelarve järele oleksid Liidu tulud 1922. a. 703.232 m. 93 p. (ühes 1921. a. Saldoga), kulusid sama palju. Eelarve võetakse ühel häälel muutmata vastu.

XI. „Kasvatuse“ 1922. a. eelarve esitab Liidu asjaajaja J. Rummo. Eelarve järele oleksid „Kasvatuse“ 1922. a. tulud 1.411.209 marka (selle juures tellijatjate ja üksikute numbrite müügi arvel 596 000 m., riikline toetus 300.000 m., endiste aastakäikude, üksiknumbrite ja kirjanduse müügist 250 000 m., 1921. a. võlga tellimised ja kuulutused 97.082 m.), kulud sama suured (selle juures trükikulud 400.000 m., toimetuse palgad 96.000 m., honoraar 120.000 m., 1921. a. trüki arved 158.000 m., 1921. a. kaasande kulud 180.000 m., haridusinteeriumi laenu tasum. 130.000 m., 1921. a. honoraar 43 209 m., paber 60.000 m., talitus 74.000 m., ekspeditsioon 60.000 m.). Eelarve võetakse asemikkude kogu poolt vastu järgmise märkusega: „Liidu juhatust volitada oma varandust realiseerida ja puudujäägi katteks kuni 300.000 mk. maakondade liitude kindlustusel laenu teha“.

XII. E. Õp. Liidu juhatusse valitakse:

J. Annusson (31 häälega), E. Martinson (31 h.), J. Rummo (30 h.), K. Treffner

(28 h.), J. Kents (27 h.), N. Neuhaus (26 h.), Sokolov (26 h.), J. Kiivet (25 h.), V. Peet (25 h.), A. Õunapuu (22 h.), J. Kana (19 h.), G. Stahlmann (16 h.), juhatase liigete kandidaatideks — J. Piiskar (14 h.), V. Orav (12 h.), A. Mõru (10 h.), A. Johanson (10 h.), K. Õunapuu (5 h.).

XIII. Revisjoni-komisjoni liigeteks valitakse

ühelhäälel Väli, Kruus, N. Kann, A. Kuks, J. Eschstamm, kandidaatideks — Raudkepp ja Chr. Brüller.

XIV. Välismaa õppereiside asjus

otsustatakse Liidu juure luua asutus, kes küsimuse üksikasjaliselt läbi töötab, õppereiside kavade kokku seaks ja nendega õpetajaid lähemalt tutvustaks.

XV. Õpetajate lisatundide tasu küsimuse lahendamine

otsustatakse anda Liidu juhatase hoolde, keda volitatakse tarvilikke samme astama, et õpetajate palgaseaduse par. 16 p. d seadusandliselt redaktsiooniliselt muudetaks, kui muid teid küsimuse lahendamiseks ei leidu.

XV. Maakondade liidu nõukogu m. a. 20.—21. novembri koosoleku otsuste kohta

võeti vastu järgmine resolutsioon:

„Eesti Õpetajate Liidu asemikkude kogu leiab, et läinud aasta 20.—21. nov. peetud maakondade liidu nõukogu koosolekul maakondade eelarvete, eriti haridusliste kulude arutusel õpetajaskonna vastu ette toodud süüdistused ja mõnitused on põhjendamata ja lubamata, kuna nad külvavad vaenu rahva ja õpetajaskonna vahel. Samuti on sellel koosolekul maakondade hariduse kulude katmise, eriti õpetajate palga maksmise asjus vastu võetud seisukohad meie hariduse edendamise, eriti meie kooli kuj ka õpetajaskonna huvide seisukohalt täiesti vastuvõetamata“.

Järgmisel asemikkude kogu koosoleku aja ja koha määrab kindlaks Liidu juhatuse. E. M.

Tallinnas ilmub igal kesknädalal ja laupäeval

„Tulevik”

„Tuleviku” pea-ülesandeks on koguda ja koondada tööliste ridu maal ja linnas. Ohutada tööliste ühisuste loomist ja nende liitumist.

„Tulevik” nõuab majanduselule lahedaid arenemisvõimalusi ja tööliste inimlikke elamistingimisi.

„Tulevik” nõuab kõige töökaitse ja tööliste kinnitamise seaduse määruste laiendamist maatööliste kohta.

„Tulevik” nõuab põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse täpise täitmist ja seaduse enda täiendamist.

„Tulevik” nõuab eluaseme seaduse väljaandmist, veel enne uut põllutööaastat, nii et igale hurtsikule müürialune pind ühes tarviliku kõrvalmaaga oleks kindlustatud.

„Tulevik” võitleb eesõigustega sahkerdamise vastu maaseaduse teostamisel.

„Tulevik” kutsub kõiki edusõpru; kõiki demokraatia austajaid ja tööliste parema elujärje eest võitlejaid enda ümber koonduma.

„Tulevikku” loevad maal põllutöölised, käsitöölised, õpetajad, kandidaadid, saunikud, väikekohapidajad j. t., sest „Tulevik” võitleb nende huvide eest.

„Tulevikus” leiavad käsitamist kõik ühiskonda puutuvad küsimused.

„Tulevik” toob sõnumeid ja teateid igalt alalt.

„Tulevik” maksab ainult 30 marka kuus ja on seega kehvematele kihtidele kõige kättesaadavam.

„Tuleviku” tellimisi võtavad vastu kõik Eesti postiasutused.

===== Tellimise hind postiga: =====

1 kuu — 30 marka, 2 kuud — 60 marka, 3 kuud — 90 marka.

Aadress: .....

„Tulevik” Tallinn, S. Brookusmägi nr. 4.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI

„KASVATUS“

ilmub Eesti Opetajate Liidu väljaandel 2 korda kuus igal 15. ja 30. kttupäeval endises suuruses.

„KASVATUSES“ ilmuvad kirjutused kasvatuse- ning hingeteaduslistest ja metoodilistest kui ka koolikorralduslistest küsimustest, teated koolielu tähtsamast sündmustest, eriti kooliühendustest liikumisest kodu- ning välismaal, ülevaated koolitööst, koolikirjandusliste toodete arvustused ning ülevaated ja teated õpetajate kutseühingute tegevusest. 1922 a. kevadel hakkavad koolikohtade osas ilmuma teated vabaist koolikohtadest teenistusest õpetajaist jne.

Erilist tähelepanu lubab „KASVATUS“ tegelikkude kasvatuse-õpetusliste küsimuste lahendamisele ja koolikirjanduse arvustusele. Üheks tähtsamaks ülesandeks peab „KASVATUS“ töökooli küsimuse selgitamist. Üldkasvatuse- ning hingeteadusliste küsimuste käsitlemisel paneb „KASVATUS“ rõhku aine lihtsaks ja arusaadavaks, populäärselt käsitusviisi peale.

Organiseeritud õpetajaskonna häälekandjana loeb „KASVATUS“ omaks tähtsamaks ülesandeks kaitsta meie kooli ja tema huvisid, selgitades küsimusi kooli korraldamise ning juhtimise ja õpetajate kutseühingute alalt.

Sellepärast peaksid meie ainukest kasvatusteaduslist ajakirja lugema kõik meie kooli- ning haridustegelased, eriti aga iga õpetaja, kes tahab seista oma kutse ja ajanduste kõrgusel. Huvi „Kasvatuse“ vastu ei tohiks puududa ka meie haritud lastevanemad kui ka kõigil neil, kes tähtsaks peavad meie rahva kasvatust ja haridust.

„KASVATUSE“ kaastööliseks on Eesti õpetajad kooliarstid ja haridustegelased. Eriti on kaastööd lubanud järgmised õpetajad, haridus- ning koolinõunikud, kooliarstid ja haridustegelased:

J. Annusson, Riigikogu hariduskomisjoni ja Eesti Opet. Liidu esimees, keemik; **Chr. Brüller**, Tallinna linnakoolinõunik, arvuteadlane; **I. Eschstamm**, Pärnu tütarl. güm. direktor; **J. Johanson**, Harjumaa koolinõunik; **Dr. H. Jürgenson**, tegelik arst; **J. Kalkun**, Tallinna õp. seminari loodusteaduse õpetaja; **J. Kents**, Tallinna õpet. seminari maateaduse õpet.; **O. J. Kiesel**, Tallinna poegl. kauband. kooli õpetaja; **J. Kiivet**, tehnikumi õpetaja, arvuteadlane; **J. Koppel**, Saaremaa koolinõunik; **A. Kuks**, Tallinna linnakoolinõun., hingeteadlane; **A. Kurvits**, Tartumaa koolinõunik; **A. Kõiv**, Valga maak.- ja linnakoolinõunik; **J. Käis**, Võru õpet. semin. direktor, loodusteadlane; **O. Kilgas**, kunsttööst kooli õpetaja; **A. Kivi**, Haapsalu õpet. seminari õpetaja; **H. Linsi**, **A. Luur ja M. Meos**, Virumaa koolinõunikud; **F. V. Mikkelsaar**, haridusministri abi ja haridusnõunik; **O. Mälk**, Pärnu linna ühisrealgüm. direktor; **H. Männik**, loodusteadlane; **N. Neuhaus**, Tallinna II. realkooli direktor, arvuteadlane; **G. Ollik**, haridusminist. kooliosakonna juhataja; **Cand. hist. V. Orav**, Tallinna poegl. güm. õpet., ajaloolane; **V. Peet**, Tallinna poegl. güm. inspektor; **Prof. J. Piiper**, loodusteadlane; **J. Port**, loodustead. üliõpil.; **J. Piiskar**, Riigikogu liige; **Dr. M. Püümann**, Riigikogu liige, kooliarst; **V. Raam**, Rakvere õp. semin. direktor, keeleteadl.; **A. Reeben**, Tartu linnakoolivalitsuse juhataja, loodusteadlane; **H. Reimann**, õpetaja, hingeteadl.; **H. Roos**, Tallinna õp. semin. direktor, hingeteadlane; **Prof. D. Rootsmann**, täheteadl.; **M. Roots**, Viljandimaa koolinõunik; **Assist. Jaan Rumma**, loodusteadl.; **J. Rummo**, Vestholmi güm. õpetaja; **R. Rägo**, Riigikohtu prokuröör, õigusteadlane; **Mag. A. Saareste**, (Saaberk), keeleteadlane; **H. Summer**, Harjumaa koolinõunik; **V. Tammann**, Tartu linnakommertsikooli inspektor; **J. Tork**, Tartu õp. semin. direktor, ajalooteadl.; **Cand. hist. P. Treiberg**, ajalooteadlane; **A. Usai**, Petserimaa koolinõunik; **A. Veidermann**, Tallinna linnakooli juhataja, loodusteadlane; **Dr. phil. Väisälä**, Tartu ülik. professor; **A. Üunapuu**, Eestikeele õpet. Tallinna II. realkoolis; **J. Üunapuu**, Haapsalu õpet. seminari direktor; **K. Üunapuu**, Tallinna II. realkooli õpetaja; **E. Enno**, Läänemaa koolin.; **G. Reial**, Tartum. koolinõunik.

„Kasvatuse“ tellimishind on:

aastas	500 marka,
poolaastas	250 „
veerandaastas	125 „
üksiknumber	25 „

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Üksiknumbrid saadavat igas paremas raamatukaupluses. Endiseid aastakäike on veel saada.

Et „KASVATUSE“ lugejaid üle maa,

ON KUULUTUSTEL

kõige otstarbekohasem paik „KASVATUSES“. Seda peavad eriti silmas kirjastus-, kooli- ja sporditarvete valmistusärid, raamatu- ja kirjutusmaterjali kauplused, sest „KASVATUS“ viib nende äriteated otsekohe kõige püsivamatele tarvitajatele — kõigile koolidele kõigis kodumaa nurkades. Loomulik, et koolivalitsused õpetajate valimistekuulutused avaldavad tingimata „KASVATUSES“, kust kaudu valimised asjast huvitatule kõige paremini teatavaks saavad.

Kuulutuste hinnad on: terve lehekülje — 2000 marka, 1/2 lehekülje — 1000, 1/4 lehekülje — 500, 1/8 lehekülje — 250 marka. Õpetajate valimiste ja kohaotsimiste kuulutused 1/8 lehekülje suuruses 200 marka. Alalistele ja mitmekordselt kuulutajatele binnaalandus.

„KASVATUSE“ toimetuse ja talituse.

Address: TALLINNAS, Pikk tän. 54. Kõnetr. 14-63.